

СЕЉАК.

ГОДИНА VI.

ИЛУСТРОВАНИ НЕДЕЉНИ ЛИСТ

27. НОВЕМБРА.

Н. САД.

за целокупну економију, умјетност и обртност.

1867.

Годишња предплата:
у Аустрији 5 фор.

Издаје и уређује: *Др. Ђорђе Радић.*

Годишња предплата:
у Србији 50 гр. ч.

Издаје сваког понедељника на по табак и доноси илустрације и прилоге. Овогодишњи предбројници добивају на дар књигу: **ВОБА при ГАЗДОВАЊУ.**

Бр. 48.

Предплата се шаље уреднику „Сељака“ у Н. Сад, али се може предплатити и код уредништва „Напредка“ и „Данице.“ У Београду код књижара г. В. Валожића.

Паризка светска изложба.

II.

Баншта.

Кад је већ палата, о којој сам у прошлом броју говорио, готова била, увидило се је, да ће, поред све своје величине мала бити, а да би се све пријављене ствари у њој сместити могле.

Изирва су се, особито паризлије, бојали, да неће од те изложбе бити ништа због незгодног политичног стања у Европи. Али се нису имали ништа бојати, и њихово предузеће испале у сваком обзиру до данас најбоље. Пријаве, особито из инострани земаља, тако су се множиле, да се морао и онај простор око палате употребити, где ће се све оне ствари, које се у палати немогоше спремити, лепо и укусно у мањим раштрканим палатама сместити. На томе простору су хтели они баншту направити, али су њу на другом месту доцније усадили.

И тако су ти на томе простору око палате биле небројене различите кућа свију народа, јавни зданија, цркви, школа, музеа, цамија, краљевски палата, чардака, по укусу и обичају поједини народа на свету, чешће са великом разкошношћу, али опет

зато оригиналу сасвим верно направљене. Ту ти је било споменика свакојаке врсте, који су цвећем обкићени и леним дрвима обсађени били, гди пре неколико месеци ништа друго, но сув простор небјаше, на ком ништа успјевати није могло. И гле чуда! Исток се измешао са западом, убаво са чудноватим; колеба са мексиканском богомољом (црквом), капелица од саме растове коре састављена, са палатом беја Туниског, у којој је највећа разкошност била, јер кад си у њу ушао, ушао си у рај; сви су намештаји од црвене кадифе, гди је дрво то је позлаћено, а сви су ти намештаји укусно сакривени били у цвећу и палмама; све је то верно оној палати направљено, која се у самом Тунису (Африци) налази. А поред ње стоји проста изкрпљена черга азијатског татарина.

Та ново насељена варош, које су куће по баншти раштркане биле, састајала се из више од 300 зданија. Једне служе за смештање изложени ствари оних изложница, који су своје производе особено изложити хтели, а друге су различите од разни јавни и приватни зданија — све из темеља и добро сазидано. Ја ћу овде о онима говорити, које су од економске вредности и у којима су економски производи смештени.

Марсово је поље, као што сам рекао, један четвороугаони простор. У среди је стаклена палата, на 4 краја су баште. Више улаза воде у башту. Главни је улазак био преко пута од моста Јене. Њему су водила два реда дрва, а покрај пута с' обе стране стајаше разна зданија, која су великој палати као предградија служила.

Лево од тога улазка био је француски квартал са прекрасним чардаком цара Наполеона, а десно се раширили становници са истока, са њиовим белим кућама и колебама, цамијама и богомољама, са својима камилама и коњима, на њима јашећи, дуван пушећи, и сваки час по шољу дебеле кафе сасвим озбиљно пијући.

На другој страни палате, на југозападној страни, била су два друга дела од те баште. С леве стране била је овде лепо удешена башта, коју су „Jardin reserve“ звали, и за коју се башка по франка за улазак платити морало. Овде су били бантовански производи свега света изложени. У тој се башти човек у зеленилу оном од умора одморити могао. Лепота ове баште не да се описати. За неколико недеља претворише људи ону марсову пустињу у рај! Гди ништа осим летећег песка не бијаше, има сада на изменце брда и долине, стене и гудуре са водонадима и рибњацима, са простртим природним ћилимом зеленила, красним баштама и големим стакленим палатама у којима су палме и тропске растиње смештене биле.

Свака ствар, која се употребила за подизање ове баште, била је изложбена ствар; са цементом облепљено корито онога потока исто тако, као и они од кањаша и цемента грађени чардаци и куле; — прекрасна она трава, као и најлепше тропско цвеће; — ђуприје од ливена гвожђа преко они потока, као и она такођер од ливена гвожђа саграђена и 60 фати висока свеглећа кула. Сад дођеш у саме јеле, сад у најлепше борове из целог света, све врсте ту има; сад у прекрасан воњњак, сад у виноград, сад у само цвеће и тд. ал увек помисли, да ту пре неколико недеља ни травчице било није! Сам себи човек неверује кад види сад, и кад зна како је пре пусто било — и то се све опет рушити и кварити мора, јер сваки своје кући носи.

Носао у месецу децембру.

Овога је месеца дан $8\frac{1}{2}$ — 8 сати дугачак; а средња је топлота $+ 1^{\circ}$ P.

Ако је око Божића благо време, биће идуће године дуге зиме. — Ако зими грми, знак је строге зиме. — Зелен Божић — бео Ускрс.

Влага пре Божића не шкоди усеву ништа, али му влага после Божића заиста шкоди.

Кривокљунац се гњези и носи, дивји свињи и срне долазе у жестину. Ако у северу много снега падне, онда и много дивји патака, гусака и друге дивјачи долазе. Видра тумара далеко по потоци и језерима преко целе зиме.

Овај је месец јошт један поклон Господа, да се оно уради, што се је прошлога месеца или пре-небрегло, или се урадити није могло. Ако је земља за орање, ори јошт, граби што више можеш, да ти за пролеће мање посла остане. У овоме се месецу немогу послови одредјелити, него што видиш да је нужно, а урадити се да, немој оклевати него уради.

Ако ти је њива или ливада подводна, гледај копај јарчиће где ће се вода одлити моћи, те да с' пролећа одма радити можеш.

У кући се пак послови умножавају. На рану мораш пазити, превртај ју, да ти се неуквари, те тако цену неизгуби, јер знаш да купац само за добро сачувану рану добро плаћа. Око кошева у којима ти је рана снег одгрњи, ако га има, јер он у кошу влаге прави, а ова рану квари.

На стоку мораш овога месеца пазити, и у обште док стока у стаји бити мора. Гледај да се чистом раном рани, чустом водом поји и у свему чисто држи, јер од тога ваљано успјевање стоке зависи. У стаји никад нетреба много пиће да има, него колико ти треба, толико унеси, јер дуго у стаји лежећа рана оне шталске паре у себе навуче, а то ју квари. Прострту сламу, ако је мокраћом довољно напојена, бацај на ђубре, а нову простирај. Јасла пре сваког ранења чисти, а стоку такођер чешће очисти, особито коње, јер се с' правом вели: „Добро очишћен, полак нараћен.“ Врло је добро по гдекоји пута стају фењом окадити, јер стоку од многи болести чува. Друго је правило код ранења: једнакост. Подај стоки у одредјелено време, ког се такођер строго држати мораш, једнаку количину ране, пак ћеш видети, да ће ти и здравија и успјешнија бити. Никад неваља давати час мало, час опет натрпати јасла тако да се полак прости; то само лењ човек чинити може.

Кокошима подај кад и кад по мало кудељна семена, да пре носити почну. Голубови не налазе сад на њивама ране, зато ји ранати мораш.

Кошнице ваља топло држати, ал им опет до-

вољно ваздуха пуштај. На мишеве треба сад да пазиш.

У башти ваља све оне послове довршити, које ниси прошлог месеца довршити могао, ако време допушта. У подруму треба често да надгледаш, ону зелен која се кварити почела од здраве да одључиш и до здравог места одсечеш, пак онда башка оставиш, како ћеш ову најпре употребити. Ако преко дана време допусти, можеш мало прозоре (јаме) од подрума отворити.

Воћке од гусеница чисти; а ако си прошлог месеца младе воћке усадио, пак ти јака зима дође, а ти поспи око стабла мало ђубрета, да жиле од прозеба сачуваш.

Газда, који се са својим чељадима преко целе године мучио, оће сад мало одмора, и треба! ал опет не треба бадавацисати. Газда ће се дакле за лакше зимне послове побринути. Коње ће употребити за извозење ђубрета, он ће дати једном слуги да му дрва насече, другом да му покварене алате оправи, а трећем опет што друго, те тако да се увек по мало посла извршава, ког у сваком дому има. Сад се кољу и свињи, а треба и једног или два вола на јасла метути да се угоје, и на пролеће за добре новце продаду — онда највише новаца и треба сваком газди, зато треба све изворе да употреби, из којих се новац добити може. И перје се чешља, лан трља, чисти и преде; сир и путер се прави; рубље се шије и поправља. Друштво ће све ове послове већма омилити, зато је лепо да се радени и раденице у једну собу скупе, пак поред лепе песме и паметне шале весело своје послове сврше, а газда да им коју лепу приповедку приповеди, или још боље какву полезну књигу чита. Овако у слогн све ће напредовати у дому, а гди је слоге, ту је за цело и Божија благослова!

Кад је најбоље време за сађење лозе?

Код овога посла мора се најпре и најпре у обзир узети земља. Земља је или топлија, или ладнија како која лежи.

На топлијим земљама саде се виногради у јесен, како се сађенице с' чокота одсеку, или да рекнем: како ове сазру. Зрелост њихова познаје се по опадању лишћа, по скупљању пругица, по умањавању околвине и по сувоћи срце (срца), која подпуно показује, да је видимо кретање сока у лози сасвим престало. Лоза је свуди скоро с' концем јесени зрела, и у то се време на топлијим

земљама (које на југу леже) виногради већ садити могу. Ако би се пак на топлијим земљама сађење винограда с' пролећа предузело, па по несрећи пролеће суво било, онда би ти се то догодило, да би лоза, неимајући довољно влаге одма увела, и од прве сунчане топлоте пропала.

На таквим топлим земљама врло је ретка тако ладна и јака зима, а да би лози шкодила; она и преко зиме своје чини и живи, и преправља се за нов пролетњи живот.

На ладнијим земљама, дакле које су северу окренуте, увек је боље с' пролећа виноград садити, јер је овде за лозу сасвим другчије. Ако би се на таквим земљама с' јесени садила, онда би се често догађало, да би цео посао узалудан био, јер би закопани део лозе преко зиме у ладној земљи трунуо, а оне две, три пуне које се над земљом оставе, тако би од мраза страдале, да ни ластара неби развијале. Најбоље је дакле на ладнијим земљама с' пролећа виноград садити. И то би се могло саветовати, да се до времена садње и прибављање лозе отложи. На нашим земљама, особито у Срему, саде се виногради с' јесени, зими и с' пролећа, ако је јесен сува, а зима топла, које код нас врло често бива. Ако виноград с' јесени или у зиму посадиш, онда га са земљом загрни, и у пролеће, кад се мразева више не бојиш, отргни.

Ако сађенице одма неутребиш, како си ји с' чокота одсекао, онда ји мораш чувати до времена садње. Најбоље и најпростије је чувати јих или у води или мало влажном песку.

Сађенице дакле, које си с' чокота одсекао, а нећеш одма да ји засадиш, повежи у снопиће по 50—100 лоза. Ове снопиће мети сад у какав суд с' водом тако, да дојни крај лозе, који ће у земљу доћи, с' једне шаке у води буде. Ако лозу дуже времена у води држати мораш, онда воду мењати ваља, јер се вода квари кад дуго стоји, а и лози шкоди. Кад окца у води набубре, онда лозу садити можеш.

А можеш ји и овако у песку у подруму оставити. Исто тако у снопиће повежи, сваку врсту знаком каквим забележи, пак ји затрпај у мало о-влажен песак у подруму толико, да само два до три окца напоље из песка вире. Кад окца набубре, онда се лоза сади.

Пепељик против болести беле цигернице.

„Landw. Ztg. für nordw. Deutschl.“ препоручују свакоме, ком се говече на белој цигерници разболе, да му даје јутром и вечером по 2 лота у једној

холби воде разтопљене пепељике (у дућану: Pottasche, у апотеци: Kali carbonicum). И многе друге новине то после препоручиваше, јер се уверише, да је заиста ваљано средство. И то је средство врло старо, јер сам га нашао у једним немачким економским новинама, које од јошт године 1835. излазе.

Персијске лубенице и диње

Ко год мало пространија изкуства у одгајању лубенице и диње има, зна, да је голубије ђубре за њи најбоље. Узмимо само персијске диње и лубенице; оне су до данас највеће и најслађе. Ал шта они раде? Они гноје гди ће лубенице и диње посејати са голубијим губретом, а осим тога имају на својим бостанима по два, три голубињака.

Најбоља је салата

без сумње свагда она, која се преко лета најдуже у главици одржати може да у семе не тера, а таква је руска жута салата, која је врло укусна и у свакој се трговини од ње семе добити може.

Много семена од салате.

Сви баштовани знају, да семе од салате врло неједнако сазрева, пак много због тога и пропадне. Ако оћеш дакле много семена од салате да имаш, а ти, чим прво семе сазре, одма цело стабло одсеци и на земљу прислони. Тим ће начином сво семе сазрети.

Нек се зна!

* Као што „Desterr. Beamten-Corr.“ пише, говори се много о умалењу камате или непосредног умалења именоване вредности државног папира. Заступници оне стране државне половине баш као да оће ово питање озбиљно да предузму. Они то могу и чинити, јер знају, да њнови земљаци мало државни папира имају. У осталом не може се ова ствар баш тако олако узети — ако се неће народно добро да умали и да се радена класа побуни.

* У великом делу Ческе тужише се економи на штету, коју им пољски мишеви ове године починише и веле да су 14—15% мање пожњели но што би било. Сви се економи жале тога ради на ловце, који радо птице грабљивице, које мишеве и други гад тамане, у-

бијаше, те их данас врло мало им, а тиме је на пољу штета већа.

* Руски гвоздени пут, који из Европе у Азију иде, и то: од Поти до Тифлиса, кошта ће 70,600 000 франака. Ово је један од најважнији путова.

Данашњем броју прикључујем и позив на предплату. Сваки дојакошњи предбројник зна шта сам до данас чинио, а види из позива шта ћу и за даље чинити, пак га зато учтиво и овде на поновљење предплате позивам и молим га: да се што пре пријави, те да би могао подпуне бројеве добити. Неуредном шиљању ништа толико узрок није, као доцне послата предплата. Што се пре предплатници јаве, тим ће се пре и »Пчелар« штампати моћи, који ће се после одма и разаслати.

ОГЛАСИ.

Soeben erschien in dritter und veränderter Auflage
Das Buch für den Landmann.

Anleitung zu dem einträglichsten Betriebe
der Landwirthschaft.

Von

Dr. William öbe,

Redacteur der Illustrierten Landwirthschaftlichen Zeitung.

Mit 102 Abbildungen.

Bände brosch. 12 Thlr. — El. geb. 1 Thlr. 7½ Sgr.

I. Theil apart: **Ackerbau.** Mit 48 Abbildungen. 15 Sgr.

II. Theil apart: **Viehzucht.** Mit 54 Abbildungen. 15 Sgr.

Wir besitzen über die Landwirthschaft Hand- und Lehrbücher genug, dennoch wird diese Arbeit nicht überflüssig erscheinen, wenn man erwägt, daß gerade diejenigen Werke, welche man für die besten ansieht, für die große Menge der Landwirth zu gelehrt sind. Für den wichtigsten Stand im Staate, für den ehrenwerthen Landmannstand, für den kleineren Landwirth in Dorf und Stadt, für den „Bauer“ ist ein bündiger, allgemein verständlicher, dem gegenwärtigen Zustande der Landwirthschaft Rechnung tragender „Leitfaden zum zweckmäßigsten und einträglichsten Betriebe der Landwirthschaft“ ein wahres Bedürfnis gewesen. Daß der Verfasser seine Aufgabe glücklich gelöst hat dafür spricht das nach Verlauf von 2 Monaten bereits nöthi gewordene Erscheinen einer dritten Auflage, und ist dis wohl der beste Beweis für die praktische Brauchbarkeit des Buches.

Verlag der Reichenbach'schen Buchhandlung in Wittenberg
und Leipzig.

Може се у свакој књижари наручити.